

НІЧ СОБАКИ

ОПОВІДАННЯ

Пан Ксіменестр був чоловік огryдний, завжди розгублений, проте симпатичний. Але тепер, на початку грудня, він ходив у такій зажурі, що кожному, хто мав серце, хотілося підійти до нього й підбадьорити його бодай добрым словом. Тривога пана Ксіменестра зростала з наближенням різдва, про яке він, хоч і був добрым християнином, думав з відразою, бо не мав жодного су на подарунки для жадібної пані Ксіменестр, свого ледачого сина Шарля та доньки Августи, що чудово танцювала каліпсо. Авежж, жодного сантима, і це не було перебільшенням. На підвищення платні чи на позички годі було сподіватися. Єдина опора пані Ксіменестр та її дітей, пан Ксіменестр, ужескористався (без їхнього відома, звичайно) і підвищенням платні, і позичками, щоб удовольнити свою нову згубну пристрасті — гру.

Ні, то була не звичайна гра, коли на зеленому сукні гральних столів блищить золото або коли мчать по зелених доріжках іподрому змілені коні; ні, то була зовсім нова, ще невідома у Франції, проте, на жаль, уже модна в тому кафе Сімнадцятого округу Парижа, де Ксіменестр щодня випивав, перед тим як повернутись додому, склянку чергового мартіні. Грали в ту гру, метаючи крізь спеціальні трубки тухо скручени банкноти в тисячу франків. Усі завсідники кафе просто шаленіли від цієї гри; правда, один був змушений відмовитися від неї, бо мав хворе серце. Тієї незвичайної гри їх навчив якийсь австралієць, і вони швидко згуртувалися в такий собі закритий клуб, що проводив свої засідання у внутрішньому приміщенні кафе, звідки хазяїн, який теж захопився грою, звелів прібрати більярдний стіл.

Коротко кажучи, пан Ксіменестр проправся до нитки, хоч починав досить успішно. Що ж тепер робити? У кого позичити грошей на сумочку, мопед і програвач, що їх, як було ясно з відвітіх настяків, сподівалися одержати на різдво його дружина та діти? Дні збігали, очі в людей світилися, всі наперед тішилися подарунками, а в повітрі весело закружляли сніжинки. Пан Ксіменестр зблід, пожовтів і мріяв захворіти. Та дарма.

Коли вранці двадцять четвертого грудня пан Ксіменестр виходив з дому, його супроводили три схвалальні погляди. Правда, під час обшуку, проведеної пані Ксіменестр, дорогоцінних подарунків виявлено не було. «Не дуже-то він поспішає», — ущипливо, проте без жодного занепокоєння подумала пані Ксіменестр.

Надворі Ксіменестр закутав шию та обличчя в кашне так, що виглядали самі очі, і це наштовхнуло його на думку про пограбування. На щастя, він одразу відкинув її від себе. Він повільно йшов вулицею своєю вайлуватою ведмежою ходою, потім важко сів на якусь лаву, де сніг швидко почав робити з нього сніговика. Думка про те, що вдома його чекає люлька, шкіряний портфель і краватка (яка не пасуватиме до жодного з його костюмів) доводила його відчай до краю.

Повз нього, несучи в кожній руці по кілька пакунків, балансуючи й ковзаючись, проішло кілька розпашілых на морозі чоловіків, справді гідних називатися главами своїх родин. Зовсім поруч загальмував лімузин, і з нього вийшло чарівне створіння з двома песиками. Ксіменестр ніколи не був байдужий до гарних жінок, але цього разу подивився на чарівну незнайомку байдужно. Та, перевівши погляд на собак, він раптом скрикнув, жваво підхопився на ноги, аж сніг посыпався з колін додолу, а з капелюха — на обличчя й за шию.

— До собачника! — вигукнув він.

Франсуаза Саган (нар. 1935 р.) — відома французька письменниця, авторка романів, п'єс, посвіт. Оповідання «Ніч собаки» — із збірника «Шовкові очі» (1975).

© Flammarion, 1975.

У собачнику було похмуро, і пси — сумні або злякані — навіть трохи наполохали пана Ксіменестра. Нарешті він вибрав собі собаку невизначеної породи та масті, що мав, проте, як то кажуть, добре очі. А Ксіменестр вважав, що тільки неймовірно добре очі зможуть замінити сумочку, мопед і програвач. Він одразу ж охрестив свою західку Медором і вивів собаку на вулицю.

Радість Медора була такою шаленою, аж передалася трохи й Ксіменестру. Пес так тягнув його за поводок, що кількасот метрів йому довелося пробігти підтюпцем (підтюпцем — бо просто бігти панові Ксіменестру вже не личило), аж поки вони збили з ніг якогось перехожого, котрий пробурмотів щось про «клятих собак».

Почуваючи себе, як спортсмен на водних лижах, пан Ксіменестр подумав був, чи не відпустити йому поводок та не піти додому. Але Медор, весь викачаний у сніг, у такому захваті гавкав і стрибав на нового господаря, що раптом у голові Ксіменестра промайнула думка: на нього давно вже ніхто не дивився так віддано, як цей пес. Серце його розтануло. Він заглянув у карі очі собаки, і кілька секунд вони дивились один на одного з невимовною ніжністю.

Потім Медор обтрусився і знову купись потяг свого господаря. Ксіменестр пригадав анемічну таксус, яку бачив у собачнику; тоді він не звернув на неї уваги, бо подумав, що собака має бути великий і сильний. Тепер він майже летів вулицями слідом за цим сильним собакою. Вони тільки на хвилину спинилися в якомусь кафе, де Ксіменестр випив три порції гроту, а співчутлива хазяйка пригостила Медора трьома грудочками цукру: «Бідолашний песик, така погода, а в нього навіть пальта немає...»

Цукор додав Медорові сили, і за кілька хвилин пан Ксіменестр, схожий на зачіщеного привида, дзвонив у свою квартиру. Двері відчинила пані Ксіменестр. Медор увірвався в коридор, а пан Ксіменестр, мало не склипуючи від утоми, повис на своїй дружині.

З її грулій вихопився зойк:

— Що це?!

— Це Медор, — відповів Ксіменестр і з веселим відчаем додав: — Вітаю з різдвом, моя люба!

— З різдвом? — мало не захлинулася пані Ксіменестр. — Що це означає?

— Хіба сьогодні не двадцять четверте грудня? — вигукнув Ксіменестр, що вже посмішав від домашнього тепла. — Так от, я дарую тобі на різдво, я вам дарую, — додав він, бо з кухні з круглими від подиву очима вже вибігли його діти, — я дарую вам на різдво Медора! Ось маєте!

І він рішуче подався в свою кімнату. А там упав на ліжко і взяв свою люльку часів першої світової війни, про яку любив казати, що вона бувала в бувальнях. Тремтячими руками він натоптав її, запалив, поклав ноги на ковдрю і став чекати штурму.

Бліда як смерть пані Ксіменестр зай-

шла до кімнати майже відразу. Першим поруком Ксіменестра була реакція солдата під час обстрілу: сховатися. Він нахрився ковдрою, з-під якої виглядало тільки ріденке пасмо його волосся і валивав дим.

— Що це за пес? — трусячись від любі, спітала дружина.

— Фламандський волопас, здається, — тихо відказав з-під ковдри голос пана Ксіменестра.

— Фламандський волопас? — Лють пані Ксіменестр хлюпнула через край. — А ти хіба не знаєш, чого чекає від тебе на різдво син? А доночка? Нехай уже я для тебе ніхто. Але чим завинили вони? І ти приводиш цю потвору!..

Медор якраз забіг до кімнати, стрибнув на ліжко, ліг поряд з новим господарем і поклав голову йому на груди. На очі панові Ксіменестру набігли слізни радості, на щастя, приховані ковдрою.

— Це вже занадто! Ти хоч певен, що він не скажений?

— Тоді вас буде двоє, — твердо відповів пан Ксіменестр.

По цих жахливих словах пані Ксіменестр зникла. Медор лизнув господаря в щоку й заснув. Опівночі дружина й діти, не попередивши Ксіменестра, пішли до церкви. Якась слабкість опанувала його, і за чверть до першої він вирішив трохи прогулятися з Медором. Поки він, закутаний у своє кашне, повільно простував до церкви. Медор обнюхував дорогою всі стовпи.

У церкві було повно людей, і Ксіменестр не зміг увійти. Він стояв на паперти, закутаний по самі очі в кашне, і слухав, як у церкві добре християни співають різдвяні гімні. Медор так енергійно смикав за поводок, що Ксіменестр сів, а ремінець прив'язав до ноги. Від холоду й хвилювання геть знервований пан Ксіменестр задіпенів і вже не пригадував, що з ним іде він. Тому його захопив зненацька потік людей, які сунули з церкви, поспішаючи до святкового столу.

Пан Ксіменестр не встиг підвістися й відв'язати Медора, коли раптом поруч хтось вигукнув:

— Який гарний пес! Поглянь на того бідолаху! Зачекай-но, Жане-Клоде!

І на коліна розгубленого Ксіменестра впала п'ятифранкова монета. Він підівся й щось забелькотів, але чуйний Жане-Клод подав йому ще одну п'ятифранкову монету й порадив весело провести різдвяні свята.

— Але ж... — забурмотів пан Ксіменестр. — Послухайте...

Та милосердя — це як пошестя. Усі (чи майже всі) парадіяни, котрі виходили в ті двері, давали щось Ксіменестрові та Медорові. Засніжений, спантеличений

Ксіменестр даремно пробував відмагати-
ся.

Вийшовши через протилежні двері, па-
ні Ксіменестр та її дітн повернулися до-
дому. Трохи пізніше прийшов і пан Ксі-
менестр. Він вибачився за свій жарт і по-

дарував кожному суму грошей, що відпо-
відала вартості очікуваного подарунка.

За святковим столом було дуже весело.
Потім Ксіменестр і Медор, що донескочу
наївся індичини, вмостилися поруч на
ліжку і заснули сном праведників.

З французької переклав
Ярослав КОВАЛЬ